

LỄ PHẢI MAY MẮN ĐÃ THẮNG

Tô Văn Trường

Thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ, Bộ Tài nguyên & Môi trường (TNMT) đã chủ trì, phối hợp với các Bộ thành lập Tổ công tác liên ngành tổ chức kiểm tra thực địa, làm việc với UBND tỉnh Đồng Nai, rà soát các tài liệu, thủ tục pháp lý liên quan đến quá trình chuẩn bị và triển khai dự án “Cải tạo cảnh quan và phát triển đô thị ven sông Đồng Nai”.

Ngày 29/5 Bộ trưởng Bộ TNMT đã ký công văn số 2159/BTNMT-TNN báo cáo Thủ tướng Chính phủ trong đó đáng lưu ý nhất là phần kết luận đề nghị Thủ tướng chỉ đạo UBND tỉnh Đồng Nai tiếp tục dừng thực hiện dự án. Giao Bộ TNMT chủ trì phối hợp các Bộ, ngành liên quan thẩm định lại báo cáo đánh giá tác động môi trường dự án đặc biệt vấn đề thoát lũ, lưu thông dòng chảy, bồi lắng, sỏi lở lòng sông, bờ sông.

Công văn khá dài, toàn bộ nội dung phù hợp với các ý kiến phản biện xã hội, đặc biệt của các chuyên gia, các nhà báo hay nói cách khác hợp lòng dân. Lễ phải may mắn đã thắng. Tuy nhiên, trong công văn của Bộ TNMT vẫn còn những bất cập chưa rõ ràng như không nói rõ khi nào Bộ TNMT sẽ hoàn thành báo cáo thẩm định đánh giá tác động môi trường dự án. Không nói rõ trách nhiệm của cá nhân khi phê duyệt dự án và những đơn vị liên quan.

Trong công văn Điểm b mục 1 phần II đánh giá: "Dự án đã tuân thủ các quy định của pháp luật hiện hành về đất đai, xây dựng, đầu tư, giao thông đường thủy và đã có báo cáo đánh giá tác động môi trường", mâu thuẫn với đánh giá ở điểm d mục 1 phần II: Dự án thuộc loại phải lấy ý kiến của Bộ TNMT nhưng "trong quá trình triển khai, dự án chưa lấy ý kiến của Bộ TNMT". Như vậy không thể gọi là đã tuân thủ các quy định của pháp luật về đầu tư xây dựng. Báo cáo cũng không nêu việc chủ dự án không đầu tư di dời trạm thủy văn mà lại đầu tư bằng một dự án khác sử dụng vốn ngân sách nhà nước nghĩa là vẫn bao che cho sai phạm của Tỉnh.

Doanh nghiệp chủ đầu tư bỏ công sức, tiền bạc để thực thi dự án đã được tỉnh duyệt, khi thấy công luận phản đối đã chủ động dừng dự án, nếu hậu quả xảy ra thì trách nhiệm của Tỉnh Đồng Nai phải bàn bạc lại với chủ đầu tư về vấn đề đền bù theo quy định của pháp luật. Nếu thành tâm sửa sai thì doanh nghiệp sẽ thấy đây là cơ hội tốt để từ bỏ tư duy chộp giật mà hướng tới những dự án đầu tư đàng hoàng hơn.

Dự án lấn sông Đồng Nai cái sai đã rõ từ vi phạm pháp luật đến không đủ tin cậy về cơ sở khoa học của dự án. Đây không phải là trường hợp cá biệt vì cuộc chiến giữa những người bảo vệ sự sống, bảo vệ sự phát triển bền vững với những người chạy theo lợi lộc trước mắt, nhắm mắt làm bừa còn cam go từng ngày, trên từng thước đất, dòng sông.

Nếu như công luận, báo chí, trí thức Việt không phát hiện và lên tiếng sớm thì dự án còn thực hiện được đến đâu nữa, chi phí cho thi công, các chi phí thực hiện dự án lớn ra sao? Vấn đề đặt ra, phải chăng cứ làm sai, phát hiện ra là dừng lại? Vai trò, trách nhiệm của người phê duyệt, các đơn vị tư vấn và thẩm định dự án đến đâu? Qua đây cho thấy vai trò quản lý, giám sát của các cơ quan liên quan, cơ quan quản lý vẫn còn những hạn chế. Việc thực thi pháp luật, các quy định, quy trình của Nhà nước vẫn còn nhiều bất cập gây ra những thiệt hại không chỉ về kinh tế mà còn xã hội.

Nếu như chuyện này có một cái kết có hậu mà người dân mong đợi kiểu như đọc chuyện cổ tích ngày xưa – ai cũng mong cái thiện thắng cái ác. Đó cũng là thành quả đáng tự hào của công luận chân chính, của sự xả thân “phản biện” của nhân dân, và giới trí thức nước nhà, và làm cho người dân vốn đang mệt mỏi vì thấy cái ác, cái tàn bạo cứ “thắng mãi” hết lần này đến lần khác chợt như nhìn thấy một tia sáng cuối đường hầm.

Chính quyền có những quyết định sai cũng đương nhiên phải trả giá. Nếu sòng phẳng thì những ai có trách nhiệm phê duyệt dự án này phải xin lỗi doanh nghiệp và công luận, phải có sự đền bù cho những tổn thất của cộng đồng, và cả của doanh nghiệp. Họ phải chịu trách nhiệm cá nhân và cần có hình thức kỷ luật thích đáng.

Bài học cũng đơn giản và rõ ràng. Các cơ quan quản lý (trường hợp này chủ yếu là Bộ TN&MT) cần phải làm tốt hơn chức năng của mình một cách chủ động. Cần phát hiện những vi phạm kiểu này khi sự phá hoại chưa quá lớn, hậu quả chưa quá nặng nề. Phản ứng vừa rồi có thể nói là chậm chạp. Cho dù có sửa được thì cái giá phải trả vẫn là quá lớn. Cần có hệ thống cảnh báo sớm (phòng bệnh hơn chữa bệnh!) đối với toàn bộ những khu vực hấp dẫn, những hệ sinh thái nhạy cảm... vốn rất dễ trở thành miếng mồi ngon của những kẻ tham lam.

Người dân, đặc biệt là các trí thức không nên cam chịu trước cái sai. Nếu kiên trì và có tri thức, có hình thức “phản biện” sắc sảo và hợp lý thì cũng có thể làm chùn ý chí của những kẻ làm trái.

Lẽ phải may mắn đã thắng. Ở đây sử dụng cụm từ may mắn là chính xác bởi vì thử phản biện sang các lĩnh vực “nhạy cảm” khác sẽ thấy, họ không nghe mà còn truy vấn... cả những điều không liên quan. Có người phản biện ngao ngán nhận xét : "Một người đang đói, được người khác cho ăn. Ăn no xong quay sang truy vấn: lấy ở đâu cho tôi ăn, phải chứng minh..."

Các cơ quan quản lý cần lắng nghe hơn nữa ý kiến phản hồi của các nhà khoa học và người dân. Nên có những phân cấp rõ ràng hơn đối với các công trình, dự án nào cần đưa ra họp bàn với nhân dân các cấp, tránh sự việc đã rồi khắc phục rất khó thậm chí tốn kém tiền bạc của nhân dân.